

Läbi nelja vabariigi

V. EINER

3.

Pargi kõrval asub teine, järskude nõlvadega küngas. See on Vene rahva kangelasliku võitluse mälestusmärk — Voronitsi linnus. Siit saadud muljete põhjal kirjutas Puškin «Boriss Godunovi». Siia on maetud Ossipov-Wulfide perekond ja ka Peeter Suure «moorlase» pojapoeg Verjamin Hannibal, kes oli aastail 1825—1839 Petrovskoje mõisa valdaja. Eriti kaunis on teelõik Trigorskojast Mihhailovskojesse. Autodele on see suletud, ja jalgsi seda teed käies ei ole kahju kulutatud ajast.

Tee äärde jääb SAVKINO küla oma muistse linnusega. Puškinil oli kavas lasta rajada siia tagasihoidlik eluase, mis jäi aga teostamata.

MIHHAILOVSKOJE

Jõe kaldal üsna omaette massiivne häärber vaatas vette mäe tuulevaikse varju all. Kõik lokkas, luhtas. Kaugemal käis kari üle rohumaade: siit paistsid külad, põllud, veed, suur metsik aed ja puisteed...

(«Jevgeni Onegin»)

Maja on nii oskuslikult ja tõetruult restaureeritud, et jääb mulje, nagu oleks poeet siit vaid viivuks lahkunud. Siin valmis peõedi loomingu paremik. Kõigi hoonete ja ruumide ekspositsioon kajastab Puškini-aegset elu-olu ühes maamõisas. Häärber asub varjulises metsapargis, kus on vaatamist vääriv pärnaallee, milles igal puul on omamoodi võra. Sellel alleel jalutas Puškin 1825. aasta juunis Anna Pet-

rovna Kerniga, keda ta sügavalt armastas.

Alleed tuntaksegi praegu Ker-ni alleena. Metsapargist avaneb idülliline vaade Malenetsi järvele. Pargis on veel arvukalt tiike, üks neist piirab nn. üksinduse saart, kus Puškin armastas mõtiskleda.

Argipäevil on siin külastajaid tuhande ringis, puhkepäevil aga oma kolm tuhat.

PUŠKINSKIE GORÖ. Siin, Uspenski katedraali müüri ääres, on suure peõedi viimne puhkepaik. Puškin suri 37-aastaselt, loominguiliste võtmete haripunktil, pärast haavatasaamist duellil. Nii ebatavaline kui oli suurmehe elu, olid ka ta surm ja matused. Viimaseid kajastab üksikasjalik ekspositsioon Uspenski katedraalis.

PETROVSKOJE asub ligi kümmekond kilomeetrit Puškinskije Gorõst põhja pool, maalilise Kutsane järve kaldal. Mõis kuulus kuni 1839. aastani Hannibalidele. Hiljem läks see välismaiste aktsionäride kätte. Praegu on siin vaatamisväärne park, mille range, geomeetrilistele vormidele tuginev haljastussüsteem kutsus esile erakordsed valguse ja varju kontrastid. Kontrastsed on ka kääbus- ja hiidpärnaallee. Praegu taastatakse 1918. aastal mahapõlenud häärberit, millest annab hea ülevaate suureformaadiline maal, mis ripub ehitusel. Petrovskojesse viiv tee on autol läbitav vaid kuival ajal. Tollal, kui viibisime seal, me veel ei

teadnud, et aastail 1912—1914 elas ja pidas siin «buttermeisteri» ametit Tootsi prototüüp Volde-mar Tootson. Samas sündis ja ka peatselt suri nende esimene tütar Maria, kes maeti kohaliku surnuaeda.

LAHINGUKUULSUSE RADADEL

Kogu meie marsruut kulgeb neil radadel. Vähe on teeriste ja küllast, kus puudub vennas-haud või obelisk langenuile.

VELIKIJE LUKI. Ühel ajal suurlahinguga Volgal toimusid verised võitlused ka selle linna vabastamiseks. Käime Aleksandr Matrossovi memoriaalis, mis moodustab lähedal asuva langes-nute monumendiga kompleksse, väga kauni ansambli, on võitluses langenute vääriiline.

Jaamahoone lähedal näidatakse Šaksa garnisoni komandöri ooberstleitnant von Sassi dzotti. Praegu on see korramata, kuid edaspidi avatavat siin muuseumi filiaal, mille ekspositsioonis kajastub kangelaslik võitlus linna vabastamise eest.

Kangelaskalmistul on puude all hämar ja vaikne. Asjatult otsime siia maetud sugulaste nimesid. Neid on siin küll väga palju marmorisse raiutud, kuid veel enam on nimetuid kalme.

Väljunud linnast Neveli suunas, ööbime Lovati jõe kaldal keset ilusat männimetsa.

POLOTSK. Jäänud ajahätta, piirdume selles iidses linnas (maintitud juba 862. aastal, nüüd üle 60 000 elaniku) vaid Punase silla vaatlemisega. 1812. a. peeti siin, Polota jõel, verine lahing Napoleoni armeega. Samas kulgeb ka Volgamaa-Polotski naftajuhe, mis lõpeb Novo-Polotskis naftatöötlemistehastega. Tööstuslinna asukohta tähistab suitsuviine läänetaevas...

PARTISANIDE VALDUSTES
Läbinud Berezina looduskaitseala, jäävad kuusikud üha har-

remaks, hakkavad domineerima lehtpuumetsad ja männikud. Hiljuti Valgevenes sadanud paduvihm annab ka siin end tunda: heinakaared ujuvad vees, kraavid on pilgeni täis.

HATON. 54-ndal kilomeetril enne Minski näitab teeviit vaskkule — Hatõn. Viis massiivset valgest marmorist kilomeetri-posti hästi korrrastatud, läbi metsa kulgeval asfaltteel, ja me peatume hiiglaslikul parkimisplat-sil, kus sadakond sõidukit näib täpikestena. Hiljem kuuleme, et täna on siin vaikne, vaid paar tuhat külastajat. Suvistel puhkepäevadel ulatunud see arv seitsmekümne tuhandeni.

(Järgneb)

Üks tuhandeist — Besedki naaskalmistu Polesjes.

Auton foto